

“Vostès, els catalans, són un exemple de vitalitat”

Harold Bloom
(Nova York, 1930)
és el darrer
Premi Internacional
Catalunya.
El flamant i polèmic
crític de literatura,
l'autor del
'Cànon occidental',
i un dels especialistes
en William Shakespeare
més reconeguts, vindrà
a Barcelona el pròxim
22 de maig a recollir
el guardó de més
projecció que atorga
la Generalitat,
el catorzè Premi
Internacional Catalunya.

Harold Bloom té uns quants herois en el seu *santa sanctorum*, pensadors i poetes amb els quals conviu força bé, ja que l'han acompanyat tota la vida. D'entre ells, destaca Oscar Wilde. Voldria encetar amb Wilde aquesta breu semblança del crític literari més universal de la modernitat: “Són les qualitats superficials —aquelles que es veuen, aquelles que tenen aparença— les que duren. La naturalesa profunda de l'home de seguida apareix.” També és la que, de seguida, desapareix un cop establert “de quin peu calça”. Les qualitats superficials de Bloom són abundants i a la vegada encisadores. Sobta la seva quantitat d'informació i la facilitat amb què la fa servir. Té una bondat natural i una curiositat d'infant. Sap ser a l'ull de l'huracà de la crítica i, a la vegada, és conscient que la seva opinió fa i desfà noms. Ha tingut opositors, molts; potser aquesta ha estat una de les avingudes per què ha caminat amb més freqüència: l'enfrontament amb amics, acadèmics i líders d'opinió per cercar la darrera veritat de les coses; però no pas l'absoluta, sinó la seva, la que serveix per millorar l'única i absoluta visió del món que l'envolta i que el va veure néixer al Bronx de Nova York fa més de setanta anys. És Sterling Professor of Humanities a la Universitat de Yale i Berg Professor of English a la Universitat de Nova York. La seva mare li explicava, de petit, el valor de les paraules. A casa dels Bloom la llengua era jiddisch; ell la va parlar, com a única llengua, fins gairebé els sis anys. Bloom sap què vol dir “una llengua minoritària”, “una llen-

gua sense estat”, “una llengua com a única representació tangible d'un país”.

—Vostè, que ha tingut força influència sobre molts intel·lectuals, ha fet molts amics i una colla d'adversaris. Qui, a part de la seva mare, l'ha influït?

—La meua mare va ser una dona extraordinària. Em va ensenyar els valors universals de la intel·ligència i del treball seriós. De molt jove ja em feia llegir els clàssics, tant els anglesos com els de la literatura hebraica que, ara, ens costa tant de recuperar. Va ser una dona extraordinària. Quan vaig arribar a Yale hi va haver altra gent. Com el professor Northrop Frye, que sempre em va estimular.

—Vostè ha denunciat la malaltia de l'educació literària americana i el caos destructiu a què està abocada, i també ha lluitat per explicar el passat-present de la literatura universal. Com s'entén aquesta dicotomia?

—No hi ha dicotomia, un és el que passa, l'altre és el que jo vull fer. La universitat americana i en certa mesura qualsevol universitat occidental, té com a prioritat les “carreres” dels seus professors, el prestigi de la marca, una certa etiqueta institucional i una hipocresia concertada per no expressar opinions, sentiments o qualsevol tasca que impliqui risc emocional. Jo he estat professor a Yale i sempre m'he sentit sol, potser he volgut estar sol, però he fet el que he cregut oportú i he dit el que creia, i... de segur que m'he equivocat, però sistemàticament he dit el que pensava.

Victor Batallé: "M'agradaria expressar un pensament fonamental de Bloom: 'No hi ha cap altre mètode que tu mateix.' No sé si podria afegir que no hi ha altre cànon que Harold Bloom."

EL TEMPS

—Dubto que algú vulgui polemitzar sobre literatura amb vostè, però ens podria explicar què el fa sentir des del punt de vista literari amb ganes d'argumentar?

—Entenc que a vostè li agradi parlar de la meua vida. A mi no gaire. Vull parlar de literatura catalana, que em permet?

—I tant! Endavant...

—Miri, jo vaig estar a Catalunya el 1958, vaig anar a Barcelona i a València. Hi havia un professor a Yale que feia classes de literatura espanyola, però era català. Ell em va parlar de la seva literatura i des d'aleshores em va interessar. Ja he dit que m'interessa molt i molt Ramon Llull, per la seva vinculació a la càbala, però des d'un temps ençà estic apassionat amb Salvador Espriu. Quin gran poeta! Espriu en sap tant de fer poesia, és complet, diàfan, dur com la pedra, fort com el crit. Espriu és un gran poeta, sap? Per cert, com està Perucho?

—Bé, el vaig veure a la presentació del centenari de Gaudí i va estar esplèndid.

—Perucho em va encisar amb el final del seu llibre. Tantes possibilitats! Renoi quina manera d'escriure [es refereix a *Les històries naturals*]. Perucho té tanta delicadesa i a la vegada tant d'enginy. Me n'alegro, que estigui bé. Vostès tenen una literatura molt rica. És estrany; o no, no és estrany que hagin sobreviscut, no, no és estrany.

—Tot parlant de centenaris, coneix l'obra de Verdaguier?

—Sí, sí que he llegit Verdaguier, però poc. No em demani l'opinió. L'he llegit en francès, no està traduït a l'anglès, bé, que jo sàpiga. Em sembla que també l'he llegit en alemany. Ho miraré. El llegiré abans de venir a Barcelona. El llegiré. Vostès són una nació de poetes. Abans la literatura hebraica era una literatura de poetes, ara ens costa, però va millor, va millor.

—Si tal i com vostè ha dit, la creativitat es l'únic plantejament per a la supervivència de la literatura, existeix la possibilitat d'una creativitat mancomunada —una creativitat fruit d'una xarxa de creadors, que il·lumini el deliri digital?

—Internet és un mitjà més. La creativitat és sempre única. Crec que sí. Naturalment, es poden sumar creativitats. No tinc cap inconvenient en la suma, però no crec que la suma de creativitats a la xarxa, en una obra teatral o en una òpera, sigui la substitució de l'acte individual de crear. La literatura fa servir Internet. Crear és, per sobre de tot, una feina aïllada que després es comparteix.

—Quan vostè va escriure el *Cànon occidental*, hi va incloure els catalans: Ribba, Foix, Perucho, Rodoreda, Gimferrer i Espriu. Set anys després, hi afegiria algú més?

—Sí, és clar [hi ha un llarg silenci]. No diré res més sobre la qüestió. Espero que entengui que per cortesia no diré res més. Però quan vingui a Barcelona, vull conèixer poetes, escriptors,

dramaturgs en llengua catalana. Sap que he escrit una obra de teatre?

—Vostè? Em sembla haver llegit que vostè hauria volgut ser poeta.

—Sí, hauria volgut ser poeta, però no serveixo. He escrit una obra de teatre. A Nova York m'estic en un apartament a prop de Central Park. El dia 11 de setembre, jo hi era amb la meua dona. Tot el que ens va passar i les converses que vam tenir amb els amics estan reflectides en aquesta obra de teatre. Són les tres nits que van seguir la de l'11 de setembre. Ens va traspalsar.

—Vostè ha identificat William Shakespeare com el creador central del "cànon occidental". Em sembla que si vostè vol escriure teatre, no està posant en pràctica la seva pròpia teoria en el llibre *Anxiety of Influence*, que diu que la dinàmica de la història de la literatura es mou en la proporció directa en la qual un poeta sobreviu mentre es baralla contra els que el van precedir.

—Que jo escrigui i representi una obra de teatre amb tot el rigor de què sóc capaç, no vol dir que vulgui barallar-me amb Shakespeare. Si hagués viscut vint-i-cinc anys després hauria estat la meua obligació fer-ho. Shakespeare està en el centre del cànon perquè és el primer creador de personatges, tothom que s'acosta a Shakespeare troba un personatge que el "tocca". Per exemple jo, sóc Sir John Falstaff. Em toca aquest personatge.

—Vostè va començar escrivint sobre els romàntics, de fet el seu primer llibre és sobre Shelley. Creu que el romanticisme va ser una oportunitat perduda, una darrera oportunitat o una oportunitat que mai no va existir?

—Jo he definit el que faig com una voluntat d'ajudar a fer que en les lletres americanes torni a sortir una altra Elizabeth Bishop, May Swenson, o James Merrill. Que creixi la feina de poetes tan bons com els que acabo de citar, sense cap mena d'impediment ideològic. Sóc conscient que la gent, els qui jo he anomenat "els Ressentits", parlen constantment de la "ideologia de l'estètica" i de "la ideologia romàntica" però això és jugar amb cartes marcades. L'únic pragmatisme estètic que conec és que hi ha poemes que són, per ells mateixos, millors que altres; mentre que el romanticisme és una disciplina amb sensibilitat i percepció.

—La multiculturalitat és una paraula clau en el debat actual de les idees. Vostè no hi ha estat a favor, veritat?

—El nostre multiculturalisme és reduccionista: "Els nostres poetes dolents, són els vostres poetes dolents". L'únic escriptor multicultural i de forma pragmàtica és Shakespeare, perquè és el menys reductiu dels escriptors: els seus homes i les seves dones mai no ens conviden a creure que quan sabem el pitjor d'ells sabem exactament qui són. Emerson, en el llibre *Representative Men*, diu que Shakespeare s'escapa de la norma. "El seu enteniment no és computable, el dels altres és, precisament, computable. Un bon lector pot viure en el cervell de Plató i des d'allí pensar en el món, però no en el de Shakespeare". Darrere del multiculturalisme s'amaga molta mediocritat. La majoria d'universitats s'han empobrit per covar estudis sobre sexualitat o feminisme, mal entès, o multiculturalisme. Un cop vaig dir a la universitat de Princeton que aquell any hi havia hagut unes quantes tesis doctorals sobre roba interior victoriana i cap tesi doctoral sobre Dickens. Això em va semblar una vergonya.

—Cap a on va la literatura occidental?

—La seva pregunta és immensa. Em costa reflexionar sobre el passat recent. Els poetes que m'han interessat darrerament són Merill i Ashberry. No hi ha una figura com Montali o Wallace Stevens. Potser el més gran escriptor de final de segle és Samuel Beckett, el més autèntic. Amb el qual la persona i l'obra es fonen. Tinc uns quants amics que el van conèixer personalment i em diuen que era un home admirable. També valoro la prosa de Thomas Pycon. Hi ha novel·listes que sorprenen en una novel·la i et decepcionen en la propera, com Saul Bellow o Norman Mailer. Europa tendeix a una certa entropia, em sembla, però no n'estic segur.

—Com vostè sap, Catalunya és una nació sense estat. Una nació amb aquestes circumstàncies pot sobreviure amb una llengua, una colla d'artistes, poetes i pintors que la interpreten?

—Vostès els catalans són un exemple de vitalitat. Ara bé, han de donar a conèixer la seva literatura, l'han de traduir, sobretot a l'anglès. És molt important tenir una càtedra de català a Yale i a Berkeley. Tenen una gran literatura desconeguda per a molta i molta gent. Ho han de resoldre.

—Vostè va dir: "Escriu aquest llibre com un jueu agnòstic que mira de desenvolupar la seva pròpia gnosis i un possible agnosticisme, potser un que faci servei als altres". La veritat, igual com la salvació o la il·luminació, són personals?

—No hi tingui cap dubte. Dic que sóc un jueu agnòstic, en principi, per aixecar polèmica i també perquè tinc un temperament religiós i la meva cultura és jueva americana. Per més que he llegit literatura jueva i les sagrades escriptures al llarg de la meua vida, m'he autoconvençut que el que en diem literatura jueva és un fòssil que arriba fins a la segona centúria del calendari comú. Es basa en una lectura de la Bíblia hebrea. És clar que la tradició de l'agnosticisme jueu comença al segle dos de l'era comuna i arriba fins al dia d'avui amb la figura de Gershem Scholem que és el principal historiador i comentarista de la Bíblia hebrea. El problema és conjuminar la visió talmúdica de déu amb el

"Vostès tenen una literatura molt rica. És estrany; o no, no és estrany que hagin sobreviscut, no, no és estrany"

destí del poble jueu. En l'actualitat sembla que siguin qüestions insolubles. En canvi la percepció gnòstica de deu i de la religió semblen més adequades a l'hora d'explicar la dominació o preponderància de la maldat sobre la terra. És un tema molt delicat, però cal trencar-s'hi una mica el cap.

—Vostè, que és un crític de literatura, creu que la seva feina té com a objectiu trobar-se a si mateix i que això té igual validesa per a un poeta?

—Wilde deia [Bloom torna a fer una cita com si parlés] a *Crític as Artist*: "La crítica és, realment, la memòria de la pròpia ànima. És l'única forma civilitzada d'autobiografia, perquè detalla, no els fets quotidians de la història, sinó els pensaments de tota una vida... els sentits espirituals i les passions imaginatives de l'ànima". Wilde, també era un poeta, sap?

—Si la poesia és allò que passa entre la veritat i el significat, com hi arriba un lector?

—En primer lloc escoltant-se i en segon lloc fent servir un crític literari que també s'escolti.

—On s'aprèn l'art de llegir?

—Cal aclarir la ment de tot allò que et distregui. No s'ha de voler millorar les condicions del veïnat d'acord amb el que llegeixes i creus que els hi pot anar bé. Per arribar a ser un mestre de lectura o un entès s'ha de tenir vocació de llàntia que la majoria dels homes han de voler encendre. Un ha de ser un inventor per saber llegir. S'ha de recuperar la ironia.

Víctor Batallé